ดาบหอกกระบอกปืนหรือทนคลื่นกระแสเรา

พลันที่รัฐบาลเผด็จการทหารจับกุมกลุ่มผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญ องค์การนักศึกษาธรรมศาสตร์ได้มีมติให้งดสอบ การชุมนุมประท้วงจึงก่อตัวขึ้น เริ่มจากลานโพธิ์จนขยายไปยังสนามฟุตบอล เยาวชนคนหนุ่มสาวและประชาชนผู้ต้องการประชาธิปไตยมุ่งสู่ธรรมศาสตร์จนเนืองแน่น กระทั่งเวลาเที่ยงตรงของวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ คลื่นของมวลมหาประชาชนได้ไหลบ่าออกจากรั้วเหลือง-แดง วันรุ่งขึ้นวีรภาพของพวกเธอและเขาก็ปลดปล่อยสังคมการเมืองไทยไปสู่ห้วงยามแห่งเสรีภาพ

๑๓ กบฏ

เมื่อรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจรยังไม่มีทีท่าว่าจะประกาศใช้รัฐธรรมนูญ วันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ สมาชิกกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญกว่า ๒๐ คน จึงได้ออกเดินรณรงค์ให้รัฐบาลคืนอำนาจให้แก่ประชาชน และเชิญชวนให้ประชาชนผนึกกำลังกันเรียกร้องรัฐธรรมนูญ พร้อมกันนั้นก็แจกเอกสารที่มีรายชื่อผู้รวมลงนามเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ๑๐๐ คนแรก

ไม่นาน เจ้าหน้าที่ตำรวจได้เข้าจับกุมกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญทันที ๑๑ คน และจับเพิ่มเติมอีกรวมเป็น ๑๓ คน ในจำนวนนั้นมีทวี หมื่นนิกร อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์, บัณฑิต เองนิลรัตน์ นักศึกษาคณะศิลปศาสตร์, ปรีดี บุญชื่อ และธัญญา ชุนชฎาธร นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ร่วมอยู่ด้วย ภายหลังจอมพลประภาส จารุเสถียรแถลงว่าได้พบเอกสารคอมมิวนิสต์และแผนล้มล้างรัฐบาล จึงตั้งข้อหาทั้ง ๑๓ คน เพิ่มเติมว่าเป็นกบฏภายในราชอาณาจักรด้วย

การจับกุมดังกล่าวเป็นชนวนให้นักศึกษาเริ่มเคลื่อนไหวแสดงความไม่พอใจรัฐบาลในหลายสถาบัน

งดสอบ

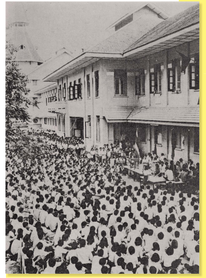

ที่ธรรมศาสตร์ ในวันที่ ๘ ตุลาคม ซึ่งเป็นวันแรกของการสอบประจำภาค เริ่มมีโปสเตอร์ชี้แจงข้อเท็จจริงติดไปทั่วบริเวณ มีนักศึกษาเปิดอภิปรายโจมตีรัฐบาลอยู่หน้าหอประชุมใหญ่ ตกค่ำที่ประชุมองค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (อมธ.) มีมติให้ดำเนินการต่างๆ เพื่องดสอบอย่างไม่มีกำหนด พร้อมกับจัดให้มีการชุมนุมที่ลานโพธิ์ จนกว่ารัฐบาลจะปล่อยตัวผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญทั้งหมด

ตลอดคืนนั้น นักศึกษาธรรมศาสตร์จึงได้ตั้งเวทีรอบลานโพธิ์ บางส่วนลงมือเอาโซ่ล่ามประตูทางเข้าคืนเรียน เอาปูนปลาสเตอร์อุดรูกุญแจห้องสอบ และตัดสายไฟให้ลิฟต์หยุดทำงาน

รุ่งเช้า ปรากฏธงดำครึ่งเสาเหนือยอดตึกโดม มีผ้าผืนใหญ่เขียนข้อความว่า เอาประชาชนคืนมา ติดอยู่ที่ประตูทางเข้าธรรมศาสตร์ด้านท่าพระจันทร์ ส่วนที่ลานโพธิ์มีข้อความว่า ต้องการรัฐธรรมนูญเป็นกบฏหรือ ทั่วมหาวิทยาลัยเต็มไปด้วยโปสเตอร์ประกาศงดสอบและประณามรัฐบาล อมธ. กระจายเสียงให้นักศึกษาที่เข้าสอบไม่ได้ไปชุมนุมที่ลานโพธิ์ ช่วงบ่ายสภานักศึกษาธรรมศาสตร์ได้มีมติให้ทำหนังสือถึงเรียกร้องรัฐบาลให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาโดยไม่มีเงื่อนไข และทำหนังสือถึงอธิการบดีให้เลื่อนการสอบ กระทั่งเวลา ๑๗.๐๐ น. อธิการบดีก็ออกประกาศเลื่อนการสอบจนกว่าสถานการณ์จะกลับคืนสู่ปกติ

ถนนทุกสายมุ่งสู่ธรรมศาสตร์

ข่าวการประท้วงของนักศึกษาธรรมศาสตร์แพร่สะพัดไปทั่ว นักเรียนนิสิตนักศึกษาจากหลายสถาบันเริ่มทยอยเข้ามาสมทบจนผู้ชุมนุมเนืองแน่นล้นออกนอกบริเวณลานโพธิ์ ในคืนวันที่ ๑๐ ตุลาคม การชุมนุมจึงต้องย้ายไปที่สนามฟุตบอลแทน มีแม่ค้าบริเวณท่าพระจันทร์เป็นฝ่ายสนับสนุนเสบียงอาหาร

วันต่อๆ มา เยาวชนคนหนุ่มสาวและประชาชนจากทั่วสารทิศเข้ามารวมตัวกันที่ธรรมศาสตร์ โดยไม่นำพาต่อคำขู่ของรัฐบาล

เมื่อย่างเข้าสู่วันที่ ๑๒ ตุลาคม ถนนทุกสายที่มุ่งสู่ธรรมศาสตร์ก็คลาคล่ำไปด้วยผู้เรียกร้องเสรีภาพและประชาธิปไตย ยิ่งสายตนยิ่งแน่น พอถึงเวลาเที่ยงตรงเลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศนท.) ได้แถลงขึ้นคำขาดต่อรัฐบาลให้ปล่อยตัว ๑๓ กบฏภายใน ๒๔ ชั่วโมง มิฉะนั้นจะใช้มาตรการขั้นเด็ดขาด คืนนั้น ผู้ชุมนุมกว่า ๒ แสนคนเบียดเสียดกันอยู่ในสนามฟุตบอลธรรมศาสตร์ พร้อมเผชิญกับทุกสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้น

เดินไปสู่เสรีภาพ

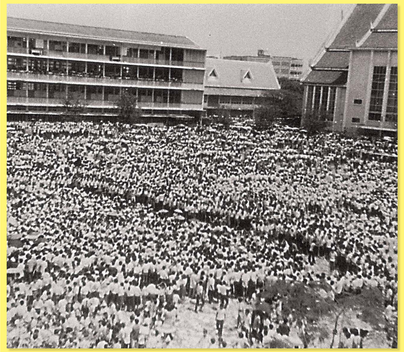

เมื่อที่ชุมนุมยังไม่ได้รับคำตอบจากรัฐบาล เที่ยงของวันที่ ๑๓ ตุลาคม เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ผู้นำนักศึกษาธรรมศาสตร์ที่ได้รับมอบหมายให้คุมขบวน จึงตัดสินใจประกาศเคลื่อนขบวนคลื่นมนุษย์ยาวเหยียดสุดสายตาไหลบ่าออกจากธรรมศาสตร์เข้าท่วมท้นถนนราชดำเนิน ประมาณกันว่า วันนั้นมีนักเรียน นิสิตนักศึกษา และประชาชนเข้าร่วมเดินขบวนราว ๕๐๐,๐๐๐ คน

ขบวนของผู้เรียกร้องเสรีภาพเคลื่อนผ่านอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ต่อไปยังลานพระบรมรูปทรงม้าและพักกำลังคืนที่บริเวณหน้าสวนจิตรลดาฯ ขณะที่ด้านตัวแทนของ ศนท. ก็ดำเนินการเจรจาและทำข้อตกลงกับฝ่ายรัฐบาลจนสำเร็จ

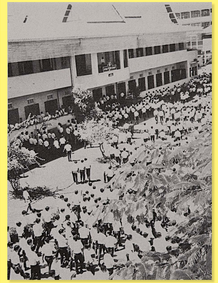

ทว่าพอถึงเวลาฟ้าสางของวันที่ ๑๔ ตุลาคม ระหว่างที่ชุมนุมกำลังสลายตัวกลับบ้านหลังจากที่แกนนำได้ชี้แจงผลจากการเจรจากับรัฐบาลแล้ว เหตุการณ์ไม่คาดฝันก็เกิดขึ้นเมื่อเกิดการกระทบกระทั่งกันระหว่างผู้ชุมนุมกับเจ้าหน้าที่ ตำรวจคอมมานโดได้ใช้กระบองทุบตีและยิงแก๊สน้ำตาใส่ฝูงชน จากจุดปะทะเล็กๆ ลุกลามบานปลายออกไปอย่างรวดเร็ว กองกำลังทหารตำรวจติดอาวุธสงครามเคลื่อนออกมาประจันหน้ากับผู้ประท้วงตามจุดต่างๆ ใจกลางเมือง

เบื้องหน้ากับอันตรายที่คุกคามถึงชีวิต นักเรียน นิสิตนักศึกษา และประชาชนได้ยืนหยัดต่อสู้อย่างกล้าหาญ ภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นักศึกษาช่วยกันลำเลียงผู้บาดเจ็บข้ามแม่น้ำไปยังโรงพยาบาลศิริราช

ในที่สุดพลังของผู้รักเสรีภาพประชาธิปไตยได้ก่อให้เกิดความระส่ำระสายในหมู่ชนชั้นนำเป็นอย่างมาก ส่งผลให้จอมพลถนอมต้องตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในเย็นวันที่ ๑๔ ตุลาคม จากนั้น ศ. สัญญา ธรรมศักดิ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็ได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีคนใหม่ สังคมไทยเริ่มกลับเข้าสู่ภาวะปกติในเช้าวันรุ่งขึ้น ประชาชนออกมาเฉลิมฉลองชัยชนะ ข่าวการต่อสู้ของเยาวชนคนหนุ่มสาวของไทยถูกเผยแพร่ไปทั่วโลก และกลายเป็นแรงบันดาลใจให้แก่ขบวนการนักศึกษาในหลายประเทศ